

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. д-р Илиана Павлова, ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“

Относно: *дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, проф. напр. 3.5. Обществени комуникации и информационни науки (Международна журналистика)*

Автор на дисертационния труд: *Мая Фадеева Колева*

Тема на дисертационния труд: *Анализ на мрежи на влияние: личностите в медийното отразяване на глобални проблеми (2013 и 2017)“*

Основание за представяне на рецензията: *Заповед на Ректора на СУ „Св. Кл. Охридски“ № РД 38-687/10.12.2018 г.*

1. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Темата на дисертационния труд е актуална и разработката ѝ е с безспорен принос в развитието на една нова и изключително важна част от комуникационните изследвания, каквито са мрежовите взаимодействия и техният анализ на базата на личностите на влияние. Избраният изследователски ракурс на дисертацията е важен и на фона на очертаващите се съвременни тенденции за завръщане към националната перспектива за сметка на съзнанието за обща отговорност към проблемите с глобален характер. Изследването на глобалните проблеми пред човечеството и начинът, по който се говори публично за тях в аспекта на лидерството, е сериозно предизвикателство за всеки изследовател, особено в условията на технологично развиваща се мрежова комуникация и различни форми на медийно влияние. Актуалността на темата и значимостта на изследователския проблем се определят и от все по-нарастващата необходимост от измерване на стойността на комуникациите и сферите на влияние в новата дигитална среда.

Дисертационният труд по убедителен начин представя качествата на автора като изследовател: впечатлява с изключително добра теоретична подготовка, отличава се с изследователска прецизност и аналитизъм, написан е на добър академичен език. Задължителните елементи за научния тип разработки – предмет, обект, изследователски цели, задачи, методи и средства, са посочени коректно. Добре мотивиран е обхватът на изследването. Замислен с дескриптивен характер и с обект на изследване на три държави (Великобритания, Германия и Испания) в периода 2012 г. и

2013 г., дисертационният труд разширява своя обхват, като добавя емпирични данни и за 2017 г. и приема използването на сравнителния анализ.

Интердисциплинарността на дисертацията е видима в привличането и използването на различни знания, свързани с международните отношения и политика, социологията, психологията, количественият и качествен анализ на данни и визуализация и др. Изводите и обобщенията са изведени в края на всяка от главите.

Дисертационният труд е в обем от 217 страници основна част (увод, три глави, заключение, библиография) и 203 страници приложения (общо 6 приложения). Изследователските наблюдения се основават на финална извадка от 2299 текста от британски, германски и испански медии (представени в списък по година и държава в Приложение 6, с. 264 – 419). Библиографията включва 136 източника.

2. Оценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

В *увода* на дисертацията е очертана актуалността на темата, посочени са обектът, предметът, целите и задачите на изследването, изясняват се понятията и се поставят изследователските ограничения. Изборът на изследователски ракурс – да се изследва „влиянието“ на дадена личност не в аспекта на „*влияние НА медийното съдържание*“, а на „*влиянието ВЪРХУ медийното съдържание*“ (с. 14), позволява прилагането на двустранна научна перспектива в дисертационния труд – изследване на „*самото включване в медийното отразяване, от една страна, и значимостта на това участие – т.е. влиянието на думите и медийното присъствие на дадена личност върху отразяването на определен проблем, от друга*“ (с. 15).

Като успешно приложим подход бих отличила избрания метод на анализ на мрежи, основани на медийни текстове. Методът е утвърден в приложните комуникационни изследвания, които се използват в пиар индустрията, но е сравнително нов в научните изследвания и в този смисъл определям използването му от дисертантката като иновативен и с изключителна приложна стойност. Изследването на медийно съдържание през мрежи от личности, присъстващи и говорещи в и чрез съдържание, позволява на Мая Колева едно по-широко и обхватно разглеждане на общото отразяване на дадена тема като „*един голям медиен разговор, в който активни са редица участници*“ (с. 17).

В дисертационния труд са набелязани 5 *основни цели*: 1) изясняване на понятието „глобален проблем“; 2) осмисляне на ролята на отделните физически личности в международните отношения; 3) прилагане в академично изследване на

метода анализ на мрежи на влияние, основани на медийни текстове; 4) установяване на ролята на физическите личности в медийното отразяване на глобални проблеми; 5) идентифициране и определяне на типовете мрежи от влиятелни личности, видими през медийните текстове (с. 19).

Обект на изследването са „глобалните проблеми и физическите личности като актьори в международните отношения и процесите на сътрудничество с цел разрешаването на глобални проблеми“ (с. 19).

Предмет на изследването е „цялостната мрежа, формираща се чрез медийния разговор по основни глобални проблеми пред човечеството: мрежата на взаимосвързаност между отделните влиятелни личности, които се включват или са включени в медийното отразяване на тези въпроси, от една страна, и самите глобални проблеми или медиите, които ги обсъждат, от друга“ (с. 19).

Основните изследователските въпроси, които си поставя дисертацията, са: (1.) Какво е „глобален проблем“ в медиен смисъл? Кои са най-важните (най-много дискутирани, най-често отразени) глобални проблеми? (2.) Кои са личностите, които „влият“ върху дефинирането на глобални проблеми в медиите, които говорят за глобални проблеми през медии или които се свързват с решаване (или нерешаване) на глобални проблеми? (3.) Доколко има представителност на различни типове или групи личности? (с. 20).

Основната теза на дисертационния труд е, че „анализът на мрежи от влиятелни личности разкрива ново поле в медийния контент анализ, като позволява разглеждане на взаимосвързаности и измерване на влияние в рамките на медийното отразяване“, „за мрежата, формираща се от влиятелните личности, присъстващи в медийното отразяване на глобални проблеми, е характерно едно относително стегнато ядро от централни личности и значителна периферия, като именно в периферията е ограничено участието на личности, различни от политическите актьори като държавни глави, представители на правителства, на Европейски съюз, на международни организации или на опозиционни политици на национално ниво“ (с. 21).

В структурно-композиционно отношение дисертационният труд е добре балансиран, като първа и втора глава са въвеждащи в проблематика и теоретични, а трета глава представя резултатите от проведеното емпирично изследване.

В първата глава „Глобални проблеми“ (с. 29 – 84) авторката Мая Колева разглежда глобализацията като процес, представя различни перспективи към глобалните проблеми, прави преглед на различните теории, дефиниции, разглежда

глобалните проблеми като императив за сътрудничество, както и процесите на глобално управление, субектите и актьорите в международните отношения, ролята на гражданското общество и глобалните социални мрежи.

Втората глава „Личности, влияние и мрежи“ (с. 85 – 121) очертана мястото и ролята на физическите личности през призмата на теориите за международните отношения и медийните изследвания; въвежда понятието мрежа, като отделя внимание на възникването и приложенията на анализа на мрежи като метод в социалните науки и като математическа концепция; разглежда понятието „влияние“ през перспективата на теориите на елита и на класическите медийни и маркетингови изследвания за лидерите на мнение.

Третата глава „Мрежата от глобални проблеми: кой говори“ (с. 122 – 198) представя проведеното емпирично изследване, като запознава с методологията и оформянето на извадката, резултатите и обобщените данни за 2013 и 2017, мрежите от влиятелни личности от медийното отразяване на отделни глобални проблеми.

Заключението (с. 199 – 208) съдържа обобщените резултати от проведеното изследване и основните изводи на дисертационния труд.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В хода на емпиричното изследване дисертационния труд отговаря на поставените изследователски въпроси и конкретните задачи. Бих открила някои от резултатите, които се потвърждават от приложения мрежови анализ:

- Най-значимите глобални проблеми в медийната картина на света са част от универсалната таксономия на ООН – „промяна на климата“, „тероризъм“, „околна среда и ресурси“, „бежанци“ и „здраве“. Относително високо в медийния дневен ред са и два проблема, които не са в списъка на ООН – „неравенство и бедност“ и темата „технологии“, разглеждана в аспекта на киберсигурността и защитата на личните данни. Резултатите от проведеното изследване потвърждават работната хипотеза на авторката, че отразяването на глобалните проблеми е не последователно и задълбочено, а по-скоро събитийно и кампанийно и в този смисъл – то е предвидимо на база новинарските поводи, които дават различните срещи на лидерите, сесиите на Общото събрание на ООН, публикуването на годишните доклади на организацията.

- При количествения анализ на медийните текстове се открояват редица държавни глави и правителствени ръководители, които обаче се открояват и в сферата на влияние в цялостната изследвана мрежа от личности (Доналд Тръмп, Ангела

Меркел, Дейвид Камерън през 2013 г. и Тереза Мей през 2017 г., Барак Обама, Владимир Путин, Дмитрий Медведев, Си Дзинпин, Еманюел Макрон). С това се потвърждава допускането, че споменаването или цитирането на конкретните личности е обвързано с очакването за решаване на определени проблеми. Установяването и типологизирането на „твърдите ядра“ от влиятелни личности очертава тенденцията за поставяне на медийния дневен ред в зависимост от политическите актьори.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Авторката на дисертационния труд Мая Колева е постигнала предварително поставените изследователски цели. Като съществен научен принос на дисертационния труд бих открила използването на математическите методи за анализи на мрежи. Този нов подход в научния тип изследвания позволява измерване на точното влияние на отделните личности, фигуриращи в медийното отразяване, но също така той дава възможност и за поглед към цялостната медийна картина на света, към структурата на самата мрежа.

Изцяло подкрепям един от изводите на дисертантката, че „анализът на мрежи, основани на медийни текстове, се очертава като сполучлив метод за изследване на медийно съдържание“ (с. 199). Чрез този подход също така би могло да се получи информация за медийни пристрастия, за фрейминг на новините, за начина на отразяване на гледни точки, балансирано или небалансирано представяне на позиции, за представителност на различни социални кръгове и др.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът отразява коректно структурата и съдържанието на дисертационния труд, представя точно резултатите от изследването и изводите.

7. Оценка на публикациите и научната дейност

По темата на дисертацията са представени 2 самостоятелни публикации на Мая Колева, едната от които под печат. В съавторство с доц. д-р Бисер Златанов са публикувани 2 статии и една монография („Властта на мрежите“, София: Авангард прима, 2014, 124 с.). Представеният обем научна продукция е в съответствие с изискванията по процедурата.

Мая Колева е активен участник в различни научни прояви и проектна дейност: взема участие с доклади в научните конференции „Граждани и медии“ (16 май 2013 г.)

и „Медии и журналистика – професионалните стандарти между властта и парите. Ефективен мениджмънт на независима медия“ (11 май 2018 г.), организирани от ФЖМК; участва с междинен доклад в кръгла маса по проект „Структура на социалните онлайн мрежи: оценка на влиянието в динамична медийна среда“ (31 октомври 2013, ФЖМК) и с междинен доклад при представянето на проекта „Диалог или монолог? Светът в обектива на глобалните медии“ (18 април 2013, СУ), както и с финален доклад в кръгла маса по същия проект (28 ноември 2013, Софийски университет). Активен участник в „Ден на докторанта“ на Катедра „История и теория на журналистиката“ при ФЖМК.

7. Препоръки и критични бележки

Изследването на медийното влияние на база анализ на мрежи от текстове е подход, прилагането на който в дисертационния труд на Мая Колева постига резултати с принос при разбирането на механизмите на оформяне на медийната картина и дневния ред на новините, при очертаването на различните сфери на въздействие, но и на тематичните пролуки при отразяването на глобалните проблеми в медиите на трите европейски държави за периода 2013 – 2017 г. В дисертационния труд се наблюдава прецизност при работата с научни източници, коректност в позоваванията и цитиранията, демонстрирани са изключително добра теоретична подготовка и изследователски умения на авторката. Това ми дава основание да препоръчам издаването на дисертационния труд в самостоятелно монографично изследване.

8. Заключение

Като имам предвид отбелязаните качества на дисертационния труд на тема *„Анализ на мрежи на влияние: личностите в медийното отразяване на глобални проблеми (2013 и 2017)“*, убедено препоръчвам на уважаемото научно жури да гласува утвърдително за присъждането на *Мая Фадеева Колева* на образователната и научна степен „доктор“, проф. направление 3.5. *Обществени комуникации и информационни науки (Международна журналистика)*.

7.02.2019 г.